

ปัญหาการดำเนินคดีอาญาแผ่นดินโดยผู้เสียหาย¹

ณัฐสรภัทร ปิยคนัยวุฒิกุล²

หากกล่าวถึงการดำเนินคดีอาญาในประเทศไทยนั้น เราจะเห็นได้ว่ามีมาตั้งแต่อดีตโดยหากย้อนกลับไปสมัยสุโขทัย จะพบว่าหลักศิลาจารึกในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ซึ่งค้นพบโดยในหลวงรัชกาลที่ 4 ได้แปลความว่า “หากประชาชนมีเรื่องทุกข์ร้อนหรือคับข้องใจก็ให้มาสั่งกระดิ่งที่แขวนไว้หน้าประตูเมือง พ่อขุนรามคำแหงก็จะออกมาทำการพิจารณาเรื่องนั้นให้ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย” และจากการศึกษาเรื่องปัญหาการดำเนินคดีอาญาแผ่นดินโดยผู้เสียหาย ทำให้ทราบว่า การดำเนินคดีอาญานั้นมีวิวัฒนาการมาตั้งแต่ในอดีต ซึ่งในสังคมดั้งเดิมเมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้นการระงับข้อพิพาทก็จะเป็นเรื่องระหว่างเอกชนกับเอกชนที่จะระงับข้อพิพาทกันเอง โดยจะไม่มี การแบ่งเป็นคดีแพ่งหรือคดีอาญาและไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนตายตัว การดำเนินคดีอาญาแบบเดิม จึงปะปนกับการดำเนินคดีแพ่งและขึ้นอยู่กับผู้เสียหายเป็นสำคัญ เรียกว่า หลักการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหาย

ต่อมาแนวคิดดังกล่าวได้เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากคดีอาญานอกจากจะส่งผลกระทบโดยตรงต่อผู้เสียหายแล้วยังส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมส่วนรวมด้วย ซึ่งเห็นว่าประชาชนเป็นผู้มีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น จึงถือว่าประชาชนทุกคนได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิด ดังนั้น ประชาชนทั่วไปจึงมีสิทธิฟ้องคดีอาญาได้ โดยไม่ต้องคำนึงว่าบุคคลผู้ฟ้องคดีนั้นจะเป็นผู้เสียหายที่แท้จริง และได้รับความเสียหายโดยตรงจากการกระทำความผิดหรือไม่ จึงเกิดหลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชนขึ้นมาและเมื่อเกิดรัฐสมัยใหม่ขึ้น หลาย ๆ ประเทศก็หันมาใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ซึ่งเป็นหลักการที่เกิดขึ้นใหม่ ด้วยเหตุผลที่ว่า การรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมเป็นภารกิจที่สำคัญของรัฐ โดยการดำเนินคดีอาญาในแต่ละประเทศก็จะมี ความแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับว่า

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระ เรื่อง ปัญหาการดำเนินคดีอาญาแผ่นดินโดยผู้เสียหาย โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์จุฑา วงศ์ทองสรรค์ และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์รัล เล้งวิทยา และรองศาสตราจารย์ ประเทือง ธนิยผล

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนกลาง) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ประเทศนั้นจะใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหาย หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ หรือหลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน ซึ่งที่กล่าวมานี้ก็คือหลักที่ใช้ในการดำเนินคดีอาญาที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน

นอกจากหลักการดำเนินคดีอาญาที่กล่าวข้างต้นแล้ว ความผิดในคดีอาญายังได้แบ่งออกเป็น ความผิดอาญาแผ่นดินและความผิดต่อส่วนตัว โดยที่แนวคิดในการกำหนดความผิดอาญาแผ่นดินนั้นจะต่างจากความผิดต่อส่วนตัวอย่างสิ้นเชิง เพราะความผิดอาญาแผ่นดินมีความเป็นอาชญากรรมสูง และส่งผลกระทบต่อสังคมส่วนรวมในมุมกว้างกว่าความผิดต่อส่วนตัว ทำให้รัฐซึ่งมีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยเข้ามามีบทบาทสำคัญในการดำเนินคดีอาญาแผ่นดิน

สำหรับการดำเนินคดีอาญาของไทยพบว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้อำนาจผู้เสียหายสามารถที่จะฟ้องคดีอาญาได้เองอย่างกว้างขวาง และเป็นอิสระแยกต่างหากจากพนักงานอัยการ ซึ่งหากมองในแง่ดีก็ถือเป็นการสร้างความเป็นธรรมให้แก่ผู้เสียหาย ในกรณีที่พนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องผู้เสียหายก็ยังสามารถที่จะดำเนินการฟ้องคดีอาญาเองได้ ถือเป็นถ่วงดุลอำนาจและตรวจสอบการใช้อำนาจของพนักงานอัยการอีกทางหนึ่ง แต่ในขณะเดียวกันก็พบว่ามีปัญหาอยู่หลายประการ เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในส่วนของการฟ้องคดีอาญาแผ่นดินของผู้เสียหาย ที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันนี้ยังมีความไม่เหมาะสมและมีข้อบกพร่อง จึงทำให้มีการใช้ช่องว่างของกฎหมายฟ้องคดีกันโดยไม่สุจริต ส่งผลกระทบต่อ การดำเนินคดีอาญาของรัฐในการที่จะนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ เกิดความเสียหายทั้งต่อตัวผู้เสียหายและความสงบเรียบร้อยของสังคมโดยรวม อีกทั้งยังทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ ซึ่งผู้ศึกษาสรุปปัญหาได้ดังต่อไปนี้

ประเด็นปัญหาแรก คือ ปัญหาการดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหายในความผิดอาญาแผ่นดิน ที่ทำให้พนักงานอัยการไม่สามารถฟ้องคดีอาญาในเรื่องเดียวกันนั้นได้อีก เมื่อศึกษาการดำเนินคดีอาญาของไทยก็จะพบว่าประเทศไทยใช้ระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเป็นหลัก แต่ในขณะเดียวกันก็ให้อำนาจผู้เสียหายในการดำเนินคดีอาญาได้ด้วยตนเองโดยเป็นอิสระแยกต่างหากจากพนักงานอัยการ แม้ในคดีความผิดอาญาแผ่นดิน ซึ่งตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 28 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดว่า บุคคลที่มีอำนาจฟ้องคดีต่อศาล ได้แก่ 1) พนักงานอัยการ 2) ผู้เสียหาย โดยการฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหายและพนักงานอัยการจะมีการเริ่มคดีที่แตกต่างกัน กล่าวคือ หากคดีอาญานั้นเริ่มคดีโดยพนักงานอัยการหรือในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์คดีนั้นต้องผ่านการสอบสวนตาม มาตรา 120 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาแล้วเท่านั้น ส่วนคดีอาญาที่เริ่มต้นโดยผู้เสียหายหรือผู้เสียหายเป็นโจทก์ คดีนั้นต้องทำการไต่สวนมูลฟ้องมาก่อนตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 162 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

และจากการที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้อำนาจในการดำเนินคดีอาญาแผ่นดินของผู้เสียหายไว้อย่างกว้างขวางเป็นอิสระแยกจากพนักงานอัยการ โดยไม่ผ่านพนักงานอัยการหรือผ่านการ

ตรวจสอบกลับกรองจากหน่วยงานหรือองค์กรในกระบวนการยุติธรรมใดก่อนที่จะฟ้องคดีต่อศาล และถ้าไม่ได้มีการแยกหรือกำหนดประเภทของความผิดอาญาแผ่นดินว่าประเภทใดบ้างที่ผู้เสียหายสามารถฟ้องคดีได้ จึงทำให้ในบางครั้งผู้เสียหายอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อการดำเนินคดีอาญาแผ่นดิน โดยการกระทำของผู้เสียหายที่ก่อให้เกิดความเสียหายมีทั้งที่ผู้เสียหายตั้งใจ และไม่ได้ตั้งใจทำให้เกิดขึ้น กรณีที่ผู้เสียหายไม่ได้ตั้งใจให้เกิดความเสียหาย ก็เช่นผู้เสียหายมีความตั้งใจที่จะฟ้องเพื่อให้ศาลลงโทษผู้กระทำความผิดจริง แต่เนื่องจากผู้เสียหายไม่มีอำนาจและไม่มีความสามารถในการรวบรวมพยานหลักฐาน รวมทั้งไม่มีความเชี่ยวชาญและความละเอียดรอบคอบในการดำเนินคดีอาญาเหมือนอย่างเช่นเจ้าพนักงานของรัฐ จึงทำให้พยานหลักฐานไม่เพียงพอที่จะรับฟังหรือมีข้อสงสัย หรือทำคำฟ้องไม่ถูกต้องตามแบบที่กฎหมายบัญญัติไว้ใน มาตรา 158 จนทำให้ศาลต้องยกฟ้อง เป็นต้น ส่วนกรณีผู้เสียหายตั้งใจให้เกิดความเสียหาย เช่น ผู้เสียหายไปตกลงหรือสมยอมกับผู้กระทำความผิด เพราะรับเงินหรือผลประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดมอบให้แล้วพอใจไม่ต้องการที่จะดำเนินคดีต่อไป จึงแกล้งฟ้องให้บกพร่องเพื่อให้ศาลยกฟ้อง หรืออาจจะบรรยายฟ้องถูกต้องแต่ตั้งใจที่จะนำพยานหลักฐานเข้าสืบอย่างไม่เต็มที่ นำพยานหลักฐานที่ไม่สามารถพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้เข้าสืบเมื่อพยานหลักฐานอ่อนหรือมีไม่เพียงพอศาลก็จะยกฟ้องทำให้ทั้งผู้เสียหายและพนักงานอัยการไม่สามารถดำเนินคดีต่อได้ทั้งคู่เพราะเป็นการ “ฟ้องซ้ำ” ตาม มาตรา 39 (4) และแม้ว่ามีคำพิพากษาศาลฎีกาได้พิจารณาว่าหลักการตาม มาตรา 39 (4) ที่บัญญัติว่าสิทธินำคดีอาญามาฟ้องย่อมเป็นอันระงับไป จะต้องเป็นกรณีที่คดีก่อนจำเลยเคยถูกฟ้องคดีอาญาจริงมิใช่เป็นการแกล้งฟ้องหรือฟ้องโดยสมยอมกัน แต่หากว่าคดีก่อนนั้นเป็นการฟ้องคดีอาญาไปโดยสมยอมกันแล้ว แม้ว่าจะเป็นกรฟ้องในการกระทำความผิดเดียวกันก็ตาม จะไม่ถือว่าจำเลยเคยถูกฟ้องและศาลได้มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดที่ได้ฟ้อง อันจะส่งผลทำให้ไม่สามารถนำคดีอาญามาฟ้องได้อีกจะเห็นได้ว่าคำพิพากษานี้ สามารถแก้ไขปัญหาได้เฉพาะกรณีที่พนักงานอัยการได้ทราบถึงการดำเนินคดีอาญาโดยไม่สุจริตมีการสมยอมกันของผู้เสียหายเท่านั้น ซึ่งพนักงานอัยการต้องเขียนในคำฟ้องบรรยายถึงการกระทำที่เป็นการสมยอมกัน หรือร้องต่อศาลให้ดำเนินการไต่สวนคดีอาญาที่ผู้เสียหายได้ดำเนินการฟ้องไปก่อนหน้านี้ ว่าเป็นการดำเนินคดีอาญาโดยไม่สุจริตมีการสมยอมกัน และต้องนำสืบพยานให้ได้ความจริงเช่นว่านั้นด้วย ดังนั้น หากว่าผู้เสียหายได้ดำเนินการฟ้องคดีอาญาโดยไม่สุจริตมีการสมยอมกันโดยที่พนักงานอัยการไม่ทราบถึงการกระทำเช่นว่านั้น คำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวก็ไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาได้

ถึงแม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 31 จะบัญญัติให้สิทธิพนักงานอัยการเข้าร่วมเป็นโจทก์กับผู้เสียหายได้ แต่ในทางปฏิบัติพนักงานอัยการไม่ทราบว่ามีการกระทำความผิดอาญาแผ่นดินเกิดขึ้นและไม่ทราบถึงการดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหายจึงไม่ได้เข้ามาในคดีหรือไม่ได้เข้ามาตรวจสอบคดี ส่งผลให้ผู้เสียหายใช้ช่องทางนี้ดำเนินคดีโดยไม่สุจริตมีการสมยอมกัน แกล้งฟ้องให้บกพร่อง หรือดำเนินคดีผิดพลาด เพราะไม่มีความรู้ความชำนาญ เช่น ฟ้องขัดกัน ฟ้องเคลือบคลุม ฟ้องไม่ครบองค์ประกอบของความผิดหรือไม่มี

รายละเอียดของการกระทำความผิด ทำให้ศาลพิพากษายกฟ้องเกิดความเสียหายต่อให้รัฐ ทั้งผู้เสียหายและพนักงานอัยการไม่สามารถเข้ามาดำเนินคดีในเรื่องนั้นได้อีก เพราะสิทธินำคดีอาญาแผ่นดินมาฟ้องระงับไปแล้วตาม มาตรา 39 (4)

ประเด็นปัญหาที่สอง คือ ปัญหาการรับมรดกความหรือ “สิทธิในการรับมรดกความ” ในคดีอาญาแผ่นดินสำหรับการดำเนินคดีอาญาไม่ว่าจะเป็นคดีความผิดต่อส่วนตัว หรือคดีความผิดอาญาแผ่นดิน กฎหมายถือว่าเป็นสิทธิเฉพาะตัวของผู้เสียหาย หากว่าผู้เสียหายได้ฟ้องคดีอาญาไว้แล้วตายลง กฎหมายกำหนดว่าทายาทมีสิทธิรับมรดกความและดำเนินคดีอาญาต่างผู้ตายต่อไปได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 29

ผู้เสียหายตามมาตรานี้ต้องเป็นผู้เสียหายที่แท้จริงตามมาตรา 2 (4) เท่านั้น ไม่ได้หมายความว่ารวมถึงผู้มีอำนาจจัดการแทนดังที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 4 มาตรา 5 หรือมาตรา 6 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ส่วนบุคคลที่จะรับมรดกความได้ก็คือ ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยา สำหรับผู้บุพการีและผู้สืบสันดานให้ถือตามความเป็นจริง ส่วนสามีหรือภเรียนั้นต้องเป็นสามีภริยากันโดยชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น จึงจะมีสิทธิรับมรดกความได้ ส่วนบุคคลอื่นนอกจากบุคคล 3 ประเภทนี้ ไม่สามารถที่จะเข้ารับมรดกความและดำเนินคดีต่างผู้ตายต่อไปได้

โดยที่การรับมรดกความนั้นเป็นสิทธิของทายาทที่จะเข้ามาหรือไม่เข้ามาก็ได้หากเป็นคดีความผิดต่อส่วนตัว ก็คงจะไม่มีปัญหาและส่งผลกระทบทำให้เกิดความเสียหายเท่าไรนัก แต่หากเป็นกรณีของความผิดอาญาแผ่นดินที่มีผลต่อความสงบเรียบร้อยและประโยชน์ส่วนรวมแล้ว ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายทั้งต่อตัวผู้เสียหายและรัฐอย่างแน่นอน ซึ่งถ้าหากทายาทไม่ได้เข้ามาหรือไม่มีการทายาทที่จะเข้ามาดำเนินการต่อได้และพนักงานอัยการก็ไม่ได้เป็นโจทก์ร่วม เพราะพนักงานอัยการไม่ทราบถึงการดำเนินคดีของผู้เสียหาย ในเรื่องนี้กฎหมายก็ไม่ได้มีการบัญญัติไว้ว่าจะต้องดำเนินการอย่างไรต่อไป ในทางปฏิบัติศาลจึงมีคำพิพากษายกฟ้องโดยถือว่าโจทก์ไม่มีพยานหลักฐานมานำสืบให้ศาลเห็นว่าจำเลยได้กระทำความผิดตามฟ้องอย่างไร ส่งผลให้พนักงานอัยการไม่สามารถดำเนินคดีอาญาในเรื่องเดียวกันนั้นได้อีก เพราะเป็นฟ้องซ้ำตาม มาตรา 39 (4)

ประเด็นปัญหาที่สาม คือ ปัญหาข้อจำกัดของพนักงานอัยการในการควบคุมการดำเนินคดีความผิดอาญาแผ่นดินของผู้เสียหาย ในส่วนการควบคุมการดำเนินคดีอาญาแผ่นดินของผู้เสียหายโดยพนักงานอัยการนั้นมีบัญญัติอยู่ใน มาตรา 32 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยกฎหมายกำหนดว่า ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ร่วมกับผู้เสียหาย หากพนักงานอัยการเห็นว่าผู้เสียหายจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อการดำเนินคดีของพนักงานอัยการพนักงานอัยการสามารถร้องต่อศาลให้สั่งผู้เสียหายงดเว้นการกระทำใด ๆ ที่จะก่อให้เกิดความเสียหายนั้นได้ เมื่อดูจากบทบัญญัติของกฎหมายจะเห็นได้ว่าเป็นการกำหนดไว้เฉพาะกรณีที่พนักงานอัยการและผู้เสียหายเป็นโจทก์ร่วมกันเท่านั้น พนักงานอัยการจึงจะสามารถร้องต่อศาลสั่งให้ผู้เสียหายงดเว้นการกระทำการที่จะก่อให้เกิดความเสียหายได้ ซึ่งการที่กฎหมายกำหนดให้ผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาแผ่นดิน

ได้เองโดยไม่ผ่านขั้นตอนของพนักงานอัยการ ในบางครั้งทำให้พนักงานอัยการไม่ทราบว่ามีการฟ้องคดีความผิดอาญาต่อแผ่นดินโดยผู้เสียหายแล้วจึงมิได้เข้าเป็นโจทก์ร่วม และแม้ว่าพนักงานอัยการจะทราบว่ามีการฟ้องคดีอาญา แต่การที่พนักงานอัยการจะเข้ามาเป็นโจทก์ร่วมได้อาจต้องใช้เวลาอันยาวนาน เนื่องจากมีขั้นตอนในการปฏิบัติงานหลายขั้นตอนไม่ว่าจะเป็นการสอบสวนหรือการสั่งฟ้อง ซึ่งต่างจากการฟ้องคดีของผู้เสียหายที่สามารถทำได้อย่างรวดเร็วกว่า โดยเมื่อยื่นฟ้องต่อศาลและศาลทำการไต่สวนมูลฟ้องเท่านั้น ซึ่งในระหว่างที่พนักงานอัยการยังไม่ได้เข้ามาเป็นโจทก์ร่วม ผู้เสียหายอาจดำเนินคดีในทางที่ก่อความเสียหายแก่คดีของพนักงานอัยการแล้ว โดยที่พนักงานอัยการไม่อาจร้องต่อศาลให้สั่งห้ามได้ทันทั่วทั้งที่

และจากการที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดให้ผู้เสียหายสามารถฟ้องคดีอาญาแผ่นดินได้เองเป็นอิสระแยกต่างหากจากพนักงานอัยการหรือในเรื่องของการรับมรดกความที่ไม่มีทายาทเข้ารับมรดกความ โดยที่กฎหมายไม่ได้มีการบัญญัติไว้ว่าจะต้องดำเนินการอย่างไรต่อไปก็ดี รวมไปถึงการที่กฎหมายได้กำหนดวิธีการในการควบคุมการดำเนินคดีอาญาแผ่นดินไว้อย่างมีข้อจำกัดทำให้พนักงานอัยการไม่อาจร้องขอต่อศาล ให้สั่งห้ามการกระทำของผู้เสียหายที่จะก่อให้เกิดความเสียหายได้ทันทั่วทั้งที่ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ล้วนเกิดจากการที่บทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องดังกล่าว ยังขาดความชัดเจนเหมาะสมและเพียงพอในการที่จะควบคุมการดำเนินคดีของผู้เสียหายในความผิดอาญาแผ่นดินได้ ทำให้การดำเนินคดีอาญาแผ่นดินของผู้เสียหายขาดประสิทธิภาพและความเป็นธรรม ส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมของรัฐ เกิดความเสียหายทั้งต่อตัวผู้เสียหายและความสงบเรียบร้อยของสังคมโดยรวม ดังนั้น จึงเห็นควรปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายให้มีความเหมาะสมและชัดเจน เพื่อให้การฟ้องคดีอาญาแผ่นดินของผู้เสียหายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม

จากการศึกษาเรื่องปัญหาการดำเนินคดีอาญาแผ่นดินโดยผู้เสียหาย ผู้ศึกษาขอเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาดังต่อไปนี้

1. ปัญหาการดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหายในความผิดอาญาแผ่นดิน ที่ทำให้พนักงานอัยการไม่สามารถฟ้องคดีอาญาในเรื่องเดียวกันนั้นได้อีก

ผู้ศึกษาเห็นควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาใน มาตรา 28 โดยกำหนดให้มีคณะกรรมการขึ้นมาเพื่อตรวจสอบและกลั่นกรองคำฟ้องของผู้เสียหายก่อนยื่นฟ้องคดีต่อศาล ในกรณีที่ผู้เสียหายได้ดำเนินการฟ้องคดีอาญาแผ่นดินด้วยตนเอง ให้เพิ่มเติมความต่อไปนี้เป็นวรรคสองของ มาตรา 28 คือ

“สำหรับคดีอาญาซึ่งมิใช่ความผิดส่วนตัว ผู้เสียหายจะฟ้องคดีได้ต่อเมื่อผ่านการตรวจพิจารณาและอนุญาตจากคณะกรรมการแล้วเท่านั้น”

การเพิ่มเติมความนี้ลงในวรรคสองของ มาตรา 28 จะทำให้การฟ้องคดีอาญาแผ่นดินของผู้เสียหายที่ดำเนินการฟ้องคดีด้วยตนเองโดยไม่ผ่านพนักงานอัยการนั้นได้รับตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของคำฟ้องก่อนที่จะยื่นฟ้องต่อศาล ทั้งนี้ ก็เพื่อป้องกันมิให้ผู้เสียหายดำเนินคดีอาญาแผ่นดินผิดพลาดหรือ

ดำเนินคดีอาญาแผ่นดินโดยไม่สุจริต แกล้งฟ้องหรือฟ้องโดยสมยอมกัน และเห็นว่าการที่บัญญัติไว้เช่นนี้ ก็เพื่อมิให้เกิดการจำกัดสิทธิของผู้เสียหายมากเกินไป เพราะสิทธิของผู้เสียหายในการที่จะฟ้องคดีอาญาแผ่นดินนั้นก็ยังคงมีอยู่เช่นเดิม ซึ่งก็สอดคล้องกับนโยบายของรัฐในการบริหารกระบวนการยุติธรรม และหลักการของรัฐธรรมนูญ ที่ว่ารัฐจะต้องจัดระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพและเป็นธรรมไม่เลือกปฏิบัติ ประชาชนต้องสามารถเข้าถึงได้โดยสะดวกรวดเร็วและยังเป็นไปตามหลักกฎหมายสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ (Universal Declaration of Human Rights) ที่เห็นว่า สิทธิของผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรมนั้น เป็นสิทธิของพลเมืองที่ต้องได้รับความรับรองและคุ้มครอง

2. ปัญหาการรับมรดกความหรือ “สิทธิในการรับมรดกความ” ในคดีอาญาแผ่นดิน

เห็นควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาใน มาตรา 29 โดยกำหนดหน้าที่ให้ศาลต้องแจ้งให้พนักงานอัยการทราบและเข้ามาเป็นคู่ความดำเนินคดีแทนผู้เสียหายที่ตายไป ในกรณีที่ผู้เสียหายได้ดำเนินการฟ้องคดีอาญาแผ่นดินด้วยตนเองแล้วตายลงก่อนที่จะมีการสืบพยาน หรือสืบพยานยังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์พอที่ศาลจะวินิจฉัยตัดสินคดีได้หรือในกรณีที่ไม่มีผู้รับมรดกความ หรือมีแต่ไม่ประสงค์จะเข้ารับมรดกความ ให้เพิ่มเติมความต่อไปนี้เป็นวรรคสามของ มาตรา 29 คือ

“ในกรณีตามวรรคหนึ่ง หากเป็นการยื่นฟ้องคดีซึ่งมิใช่ความผิดต่อส่วนตัวและไม่มีบุคคลดังระบุไว้หรือบุคคลดังที่ระบุไว้ไม่ประสงค์จะดำเนินคดีต่างผู้ตายต่อไป ให้ศาลแจ้งพนักงานอัยการเพื่อเข้ามาดำเนินคดีแทนผู้เสียหายที่ตายต่อไป”

การเพิ่มเติมความนี้ลงในวรรคสามของ มาตรา 29 จะทำให้คดีอาญาความผิดต่อแผ่นดินที่ผู้เสียหายได้ยื่นไว้แล้วตายลงก่อนที่จะมีการสืบพยาน หรือสืบพยานไว้แล้วแต่ไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ หรือไม่มีทนายเข้ามารับมรดกความนั้น สามารถจะดำเนินต่อไปได้โดยไม่เกิดความเสียหาย เพราะคดีอาญาแผ่นดินเป็นความผิดที่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยและประโยชน์ส่วนรวมของสังคม อีกทั้งยังจะทำให้กระบวนการยุติธรรมนั้น มีประสิทธิภาพและสร้างความเป็นธรรมให้กับผู้เสียหาย และสังคมส่วนรวมต่อไปด้วย

3. ปัญหาข้อจำกัดของพนักงานอัยการในการควบคุมการดำเนินคดีความผิดอาญาแผ่นดินของผู้เสียหาย

เห็นควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาใน มาตรา 32 สำหรับปัญหาข้อจำกัดของพนักงานอัยการในการควบคุมการดำเนินคดีอาญาแผ่นดินของผู้เสียหายนั้น เห็นควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติ มาตรา 32 โดยเพิ่มความต่อไปนี้ เป็นวรรคสอง และวรรคสามของ มาตรา 32 คือ

“ในคดีอาญาซึ่งมิใช่ความผิดต่อส่วนตัว และพนักงานอัยการมิได้เข้าเป็นโจทก์ร่วมกันกับผู้เสียหาย ให้ศาลแจ้งการฟ้องคดีอาญานั้นให้พนักงานอัยการทราบหากพนักงานอัยการประสงค์จะเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับผู้เสียหาย ให้ยื่นคำร้องขอต่อศาลตามมาตรา 31”

“ในระหว่างที่พนักงานอัยการขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับผู้เสียหาย หากปรากฏว่าผู้เสียหายจะกระทำให้เกิดความเสียหาย ให้พนักงานอัยการมีอำนาจร้องต่อศาลให้สั่งผู้เสียหายกระทำหรือละเว้นการกระทำนั้น ๆ ได้”

การเพิ่มเติมความนี้ลงในวรรคสอง และวรรคสาม ของมาตรา 32 จะทำให้สามารถแก้ไขปัญหที่ผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาแผ่นดินด้วยตนเอง โดยที่พนักงานอัยการไม่ได้เข้ามาเป็นโจทก์ร่วมกับผู้เสียหายหรืออยู่ในระหว่างที่พนักงานอัยการขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับผู้เสียหาย ซึ่งทั้งสองกรณีนี้ทำให้พนักงานอัยการไม่อยู่ในสถานะที่จะสามารถร้องต่อศาลให้สั่งผู้เสียหายหยุดการกระทำที่จะก่อให้เกิดความเสียหายได้เช่นกัน เนื่องจากใน มาตรา 32 กำหนดไว้เฉพาะกรณีที่พนักงานอัยการและผู้เสียหายเป็นโจทก์ร่วมกันเท่านั้น จึงจะสามารถร้องต่อศาลสั่งให้ผู้เสียหายหยุดการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายได้

ดังนั้น จึงควรเพิ่มให้มีการแจ้งพนักงานอัยการให้ทราบถึงการฟ้องคดีอาญาแผ่นดินของผู้เสียหาย และกำหนดให้พนักงานอัยการสามารถร้องต่อศาลให้สั่งผู้เสียหายหยุดการกระทำที่จะก่อให้เกิดความเสียหายได้ แม้อยู่ในระหว่างการขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับผู้เสียหาย ทั้งนี้ ก็เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างครอบคลุม และทันทางที่ ทำให้การควบคุมการดำเนินคดีอาญาแผ่นดินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่กระทบต่อการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ และกระบวนการยุติธรรมของรัฐ

เอกสารอ้างอิง

จุฬารัตน์ ชะปะนัน, วารสารจตุรนิติ, มี.ค. – เม.ย. 53, เกร็ดความรู้กฎหมาย “ความผิดอาญาแผ่นดินและความผิดอันยอมความได้”, หน้า 152.

เกียรติจักร วัจนะสวัสดิ์, “คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1”, (กรุงเทพฯ : จีรรัชการพิมพ์, พิมพ์ครั้งที่ 9, 2549), หน้า 14.

สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, “ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับอ้างอิง)” พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2553), หน้า 98.